

XIV. BARNE-JARDUNALDIAK

*Andres Urrutia Badiola,
euskaltzainburua*

Egunon eta ongi-etorriak, euskaltzainkideok!

Gaur eta bihar egingo ditugu Argomaizen gure Barne Jardunaldiak. Urte birik behin hala egiten dugu, Euskaltzaindiaren norabideak aztertzeko, ikusatzeko, eta, hala balitz ere, zuzentzeko eta eraberritzeko.

Egia esan, azken aldian, Hernanin batu ginenetik, ageriko aldaketak izan dira gure artean. Bateko, orduan euskaltzainkide oso genituen Josemari Sarustegi eta Andolin Eguzkitza herioaren atzaparrak kendu dizkigu. Besteko, Jose Luis Lizundia eta Adolfo Arejita euskaltzainkide berriak ditugu, Euskaltzaindiari euren jakite eta ahalmenak ekartzeko prest. Aipua eta eskerrak, hortaz, hildakoei, eta ongi-etorri eta ahalegin bizia kide berriei.

Badira, bestalde, gure arteko aldaketak, akademiaren gobernuari dago-kionez. Izan ere, Zuzendaritza Batzordeak bere kargu-aldaketak egin ditu joan den urteko abenduan, eta Jean Haritschelar buruak gobernu-kezkak utzi ditu, hamasei urte oparoren ondoren. Berari ere aitortza eta eskertza, gurekin batera lanean jarraitzeko deiarekin batera.

Artean, Euskaltzaindiak arnas luzeko egitasmoak ondu eta bukatu ditu, hala nola, *Literatura Hiztegia*, Literatura Batzordearen eskutik, edota *Orotariko Euskal Hiztegia*, Ibon Sarasolaren gidaritzapean. Laster ere *Atlas* proiektuaren lehen liburukia esku artean izango dugu. Horrekin, bistan da, gure Akademiak beste behin berretsi ditu ikerketarako eta euskararen aitzinamendurako duen bokazioa.

Bi urteko tarte hori, dakizuenez, ez da tarte luzeegia izaten erakunde baten joan-etorrietan. Bai, ordea, gure garaian, etengabe ari baitira, tiraka eta bul-tzaka, mundu modernoaren eskakizun eta premiak, euskara moduko hizkuntza batek egoki zertu beharko lituzkeenak. Izatez, hizkuntza guztiek, eremu urrikoak izan nahiz zabalekoak izan, bateratsu jokatu behar dute, euren bizirau-pena bermatu nahi badute.

Argi dago, hortaz, Euskaltzaindiak bere buruari planteatu behar diola os-terantzeko ibilbidea. Bide horrek, alabaina, ez du ekarri behar, hurrengo bi ur-

teetan, aurretiaz egindakoarekiko haustura eta urraketa, egokitza penaren eta mol-daketa baino.

Lautan bereiziko dut nik gure zeregina, esku artean duzuen agiritegian ongi nabarmentzen denez:

Estatutuen aldaketa
Egitasmo berriak abiaraztea
Euskalgintzaren eragileekiko harremanak
Ekonomia eta barne kudeaketa
Sail desberdinetakoak

Lauok erro-errotik loturik daude, lauok biribiltzen baitute halako batasuna, lan egiteko tankera propio baten jabe egin gaitzakeena. Horretara joan nahi du zuzendaritzak, eta horretarako pausoak emateko prest dago.

A) Estatutuen aldaketa

Has nadin lehendabiziko puntu honetatik. Begien bistakoa da guztiontzat azken urteetako egoera arras kezagarria dela Euskaltzaindiarentzat. Behin baino gehiagotan egon gara bilkura osoan gutxieneko euskaltzain-kopurua betetzeko estuasunetan; sarri-sarri falta ditugu euskaltzain osoak batzorde eta egitasmoetan lan egiteko... Hamaikatxo adibide jar daitezke horri buruz, aspalditik dugun egoera honi konponbidea bilatu behar horretara eraman beharko gintuzketenak.

Uste horretan eman zion agindua Zuzendaritzak Jose Luis Lizundia diruzainari, bera, etxe honen gorabeheren jakitun izan eta gure eskuetara ekar zezan zirriborroa, geroa zer-nolakoa izan dezakegun azaltzeko. Egunotan eztabaidatuko dugu hori, eta guztion artean batera edo bestera ekarri. Irtenbideak, hala ere, hiruzpalau irizpide nagusi bildu beharko lituzke: lehena, premiazko dugula euskaltzain oso berrien sarrera, adinez aurreraturik eta zeregin ez itota gaudenon laguntzaile eta aringarri; bigarrena, euskaltzain oso horiek, andrazko izan zein gizonezko izan, merituen arabera aukeratu behar ditugula; hirugarrena, gure artean diren andrazkoen eta gizonezkoen arteko berdintasun-politikak aintzat hartu beharko ditugula; eta, laugarrena, euskaltzain oso berri horien nondik norakoak, lanaren eta ahaleginen bidetik asmatu behar ditugula, Euskaltzaindiaren barruan makina bat eginkizun baitago euskaltzain osoren esku. Deia, beraz, lanerako da, ohore eta deduetarako baino.

Zuzendaritzak aurreko horiek ahalbidetzeko formulak asmatu ditu. Berriridagokio zeregin hori, eta, gure ustez, egokiak dira formulok premia horiei erantzuteko. Horretarako, inguruan ari diren beste akademien eskarmentuak ere aintzat hartu dira: gaztelaniarena, katalanarena, galizierarena... Orain, guk dugun hitza. Zentzuz eta zuhurtziaz joka dezagun!

B) Egitasmo berriak abiaraztea

Hona hemen Zuzendaritzaren beste arduraren nagusi bat, hain justu ere, dagoen bi urteetan gordin-gordin bistaratuko duguna. Orain artekoan Euskaltzaindiaren lana batzordeen bitartez egin da, eta oraintxe bertan ere hala egin da. Egitasmo berezituak izan badira ere (*Orotariko Euskal Hiztegia* zein *Atlas*), beti-beti batzordeek egitasmo horiekin batera jokatu dute edota hurbil-hurbiletik jarraitu, nabariak baitira bi errealitate horien arteko harremanak eta loturak.

Bada garaia, aldiz, egitura horri zerbait eransteko eta Zuzendaritza honen helburuen artean iragarri zena gauzatzeko, alegia, egitasmo-moldeetan ageritako lan egiteko.

Zer-nolako egitasmoak? galdetuko duzue berehalakoan. Ezagun zaizkigun aurreko horien tankerakoak, bai... baina zertxobait desberdinak. Areal ere, arratsaldean entzungo ditugu proiektu berri horien xehetasunak, euren zuzendari izan behar dutenen aho eta hitzetan. Hartara, Orotariko Euskal Hiztegia bukatuta, hiru proiektu berri abiaraziko ditugu: *Euskal Gramatika Orokorra*, Pello Salabururen zuzendaritzapean; *Euskara-euskara* hiztegia, Ibon Sarasolaren zuzendaritzapean; eta *Euskal Korpus Onomastikoa*, Andres Iñigoren zuzendaritzapean.

Hiru horiek dira, oraingoz, abiatu beharrekoak. Hiruotan eta ATLAS egitasmoaren barruan ere, ibilbidearen prozesuak bestelakoa izan beharko du, bestelakoak baitira egun Euskaltzaindia diru publikoaz hornitzen duten botere publikoen eta gizartearen eskakizunak.

Hasteko, zuzendariaren ardurapeko egitasmoak izango dira horiek, hau da, zuzendariak bermatu beharko du proiektu horren egite eta gauzatzea, egitasmoari dagokion epean. Orobat, proiektu horien erritmoa eta kronograma, aldi-aldi zer egin den ziurtatuz eta garatuz. Bestetik ere hura izango da, proiektu horretan ari diren pertsona kontratatuen zuzendari nagusia, eta gai horretan ari diren batzordeekiko harremanak bideratu beharko dituen. Horrek ekarriko du, ez bairik gabe, zuzendari horren lansariak ordaintzea, eta ikerketarako taldeak sortzea eta finkatzea, gure organigraman ere agertu behar direnak, egitasmo eta eginkizun gisa.

Horrek ez du zaildu behar batzordeek orain arte egin duten lana, eurekin koordinatuta lan egin behar baita (kontsultak, aholkuak, iradokizunak...). Bitzuen arteko elkarrekikotasuna, beraz, horretan datza, eta ez bestelakoetan.

Guztiok jakin behar dugu batzordeen lana batetik doala eta egitasmoena bestetik. Bi-bion arteko harremanak ezinbestekoak badira ere, bakoitzak bere ari eutsi behar dio, lehendik ezarritako helburuen arabera, arrazoi gabeko esku-sartzeak eta etenak saihesturik.

C) Euskalgintzaren eragileekiko harremanak

Luze joan da, dagoeneko, Euskaltzaindiak ondu duen araugintza. Aldi desberdinetan eta modu ugarietan gizarteratu da hori; batzuetan arrakastatsu, besteetan ez hain argi. Horrek ere bere zinak eta minak izan ditu historian zehar, eta, hala izatea ere, neurri batean bederen, ulertzeko modukoa izan daiteke.

Bada, zernahi gisaz, Euskaltzaindiari dagokion arloa, zuzendaritza honek landu eta sakondu nahi duena. Ari naiz, ari ere, euskalgintzan diharduten eragileekin izan beharreko harremanez. Inoiz leporatu zaió Euskaltzaindiari erre-alitateari muzin egin eta bolizko dorrean bizi dela. Topiko samar izan arren halakoa, ezin ahaztu euskalgintzan ari diren erakunde anitzekin zuzeneko harremanak behar ditugula, hitzarmen bidez nahiz beste formula batzuen bidez, elkarren berri jakin dezagun eta gure aldetik ere bestelako helburuak eskura ditzagun, besteak beste, gure arauak eta gomendioak zabaltzea, eta eragileok guregana ditzaketen iritzi, ohar, iradokizun eta abarrekoak jasotzea, gure lanaren ongarri eta akuilu izan daitezen horiek. Geroengan, esan beharrik ere ez dago, horiek izan daitezke baliabide egokiak, jardunaldien bidez nahiz gaineko molde batzuen bidez gure emaitzen fidagarritasuna frogatzeko.

Bide horretan goaz, eta bide horretatik segitzeko asmoarekin ari gara, betiere, bestelako erakundeak, batez ere unibertsitateak eta jakintza-arloko entitateak alboratu gabe. Esan dezadan, hari beretik ere, ahaleginak egin behar ditugula horiekin ditugun estekadurak gero eta tinkoagoak izan daitezen.

D) Ekonomia eta barne kudeaketa

Ibilbide luzetxo honetan bada, hala ere, aho biko ezpata, aldi berean mingotsa edo gozoa izan daitekeena. Guretzat, esan dezadan bidenabar, neke eta atsekabe askoren iturria. Behin baino gehiagotan entzun diogu Xabier Kintana idazkariari denbora larregi galtzen dugula sosen bila, gure zeregin akademikoetan jardun beharrean.

Zuzendaritzaren eginkizuna da diruaren berri zuei ematea, egoera beltzetan nahiz argitsuagoetan. Egun ere, bi urte luzetan izan dugun amaigabeko prozesu baten ondorioz, badirudi aurki ikusiko dugula onartua, eta aurten ere sinatua, gure ekimenaren oinarri ekonomikoa ekarriko duen hitzarmena, Eusko Jaurlaritzarekin, eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako foru-aldundiekin hitzartutakoa. Horrek ahalbidetuko du, gure ohiko barne ibilbidearekin batera, proiektu berriak ere abiaraztea.

Dirua, haatik, beti eskas, eta Zuzendaritzak beste diru publikoen iturriak izango ditugula agerian utzi nahi du: lehena, Nafarroarena, aurtengo protokoloa sinatua izan delarik; hurrena, Iparraldekoa, *Office de la Langue Française* sekin protokoloa sinatu eta Iparraldetik eskuratzen den dirua batera kobratzea

ekarriko duena; eta, azkena, Madrileko Gobernuarena, hor ere, itxaropen eta igurikimenak indartsu datozela, ea hilabete hauetan egin diren kudeaketa-lanak onuratsu suertatzen diren.

Hitz batez esateko, ekonomia oreka batera eramateko moduan egon daiteke akademia, betiere ez dugula ahanzi behar Fundazioaren asmoa ere horixe dagoela, ustezko diru-iturri gisa. Heldu den urtebiko horretan bideratu beharko da Fundazioarena, Jean Haritschelhar-ek azaldutako ildotik. Hari beretik, Fundazioa izan daiteke egun bor-borrear datarren euskarazko mundu sozio-ekonomikoa aintzat hartzeko eta gure lanarekin koordinatzeko lana-besa.

E) Sail desberdinetakoak

Aurretiaz esanak jardunaldi hauen hezur-mamiak badira ere, ezin alboan utz kezka gai ditugun beste batzuk ere:

Lehena, Euskaltzaindiaren *web* orria eta *JAGONET* zerbitzua, bidenabar erakusten dutenak amaraunean jarritako produktuen arrakasta. Pentsatzekoa da laster batean komunikaziorako tresna baliotsu hauek bultzatu eta sustatu beharko ditugula, buletin elektronikoko labur baten bidez. Buletin hori aldiro-aldiro agertu eta gure berriak zabalduko ditu, Internet delakoaren bidez.

Komunikazio eta prentsari dagokionez, gogoratu behar Euskaltzaindiaren prentsa-zerbitzua erakundearen zerbitzupean dagoela, eta erakundeari dagozkion lanetan eta proiektuetan komeni dela prentsa-zerbitzuaren bidez koordinatzea jendaurrean egin beharreko agerraldiak.

Euskaltzaindiarentzat kezka garri dira beste gertaera batzuk, euskara baturaren grafia ezabatzen edota beheratzen dutenak. HIZTEGI BATUA lana urte askoren emaitza bada ere, ezin kareletik bota neke horiek, inora ez garamatzen grafia-anabasa baten mesederako. JAGON Saileko euskalkien lantaldeak badu hor zeresana, Lezaman onetsi genuen adierazpenaren garatze-bidean.

Orobat euskalki lantaldeak, HIZTEGI BATUAren bigarren itzulira euskalkien hainbat esamolde eta esapide erakartzeko, euskara baturako ere baliagarri direlakoan. Sail bereko CORPUSek ere lanean dihardu, euskararen estrategia komunikatiboak aztertu nahian, egunotan barra-barra dabilen kalitatezko euskararen eskizian.

Beti esan dugu politika ez dela Euskaltzaindiaren zeregina. Horretan jarraitzea ere, begien bistakoa, euskara bera ez baita batzuena eta besteena, guztiona baizik. Hala ere, Euskaltzaindiak hitza gorde behar du, euskararen erakunde aholku-emaile ofiziala den aldetik, euskararen egoera hobetzeko eta sustatzeko, horretan protagonismo berezia duela SUSTAPEN Batzordeak.

Bihar goizean xehe-xehe aztertuko dituzte Xabier Kintana idazkariak eta Pello Telleria idazkariordeak, Hernanitik gaur arte eta hurrengo bi urteetako epean Euskaltzaindiaren eginak eta eginkizunak. Horien bidez, jakingo dugu Euskaltzaindiak arian-arian sortzen dituen emaitzak, eguneroko lan eskerga, sarri-sarri, proiektu berrien distiraren parean itzal eta sona gabekoa geratzen baita. Horretan ere, gure erakundeak kontu-arrazoia eta errendapenak zehatz eman ohi ditu beti, eta ematen ditu egun ere, laster entzungo duzuenez.

Besterik ere bada eginkizunetan. IKER sailekoak Henrike Knörr-ek azalduko ditu labur-mamitsu.

Askotan entzun didazue Euskaltzaindia erakundea dela. Hala izanik ere, nahitaezko zaio barnean duen estatutu juridikoaz argitasun zenbait egitea. Beñat Oyartzabal euskaltzainburuordea mintzatuko zaigu horretaz, premiazkoa baita, Europari eta Iparraldeari begira, Euskaltzaindiak dituen bi molde juridiko horiek batera ekartzea. Horiek gainditzeko konponbideak landu beharko dira, gure kontuak eta harremanak bateratsu joan daitezzen mugaren bi aldeetan.

* * *

Labur-zurrean esanda, horiek dira Zuzendaritzak bultzatu nahi dituen egitasmoak. Horiek ere, esan gabe doa, guztion adostasunik gabe ezin aurrera atera. Adostasuna eskatzea, edozein modutan, erraz samarra izan daiteke. Hala-koa praktikatzea, ordea, hagitx gaitzagoa edo korapilatsuagoa.

Adostasunarekin batera, erakundearekiko leialtasuna ere behar-beharrezkoa da, datozen urteetan gure etorkizuna moldatu behar duen eraberritzea baitago jokoan.

Leialtasun eta adostasun horren ildotik argi dago Zuzendaritzak berak eman behar duela lehen pausoa. Hor daukazue gurea, zuen oharrak, iradokizunak eta aholkuak entzuteko, zuzendaritzarenak ez ezik, guztionak baitira Euskaltzaindiaren erantzukizuna eta eginkizuna.